4CCSME

SANSKRIT LANGUAGE AND LITERATURE

संस्कृत भाषा और साहित्य

PAPER—II

प्रश्न-पत्र—II

Full Marks : 200 *Time* : 3 hours

पूर्णांक : 200 *समय* : 3 घण्टे

निर्देशः :

(i) उपान्ताङ्काः पूर्णाङ्क द्योतकाः।

(ii) केचन **पञ्चैव** समाधेयाः।

(iii) **प्रथमः** प्रश्नोऽनिवार्यः।

(iv) यथानिर्देशं प्रश्नानां समाधानं संस्कृतगिरा विधेयम्।

1. अधोलिखितेषु केचन **चत्वारः** प्रश्नाः समाधेयाः। तत्र कयोश्चिद् **द्वयोः** समाधानं संस्कृतगिरा करणीयम् (प्रत्येकमुत्तरं *200* शब्दमितमेव)— 10×4=40

(क) ''प्रागल्भ्यमधिकमाप्तुं वाणी बाणो बभूव'' इति उक्तेः सोदाहरणं समीक्षा कर्तव्या।

(ख) यमनचिकेतयोः वृत्तान्तं समीक्ष्यताम्।

(ग) मुद्राराक्षसे वर्णितस्य राजनीतेः विवेचनं कार्यम्।

(*Turn Over*)

8. निम्नोक्तेः विवेचनं करणीयम्— 20+20=40

(क) काव्येषु नाटकं रम्यं तत्र रम्या शकुन्तला।

(ख) उत्तरे रामचरिते भवभूतिर्विशिष्यते।

9. (क) कुमारसम्भवमाश्रित्य पार्वत्या रूपं तपश्च वर्णनीयौ।

(ख) मेघदूतमाधारीकृत्य मेघस्य स्वरूपं तस्य मार्गश्च निरूपयितव्यौ। 20+20=40

10. (क) हर्षचरितस्य सामान्यः परिचयः प्रस्तोतव्यः।

(ख) दशकुमारचरितस्य कथा संक्षेपेण निरूपणीया। 20+20=40

★★★

(घ) प्रबोधचन्द्रोदयस्य नाटकीयवैशिष्ट्यं निरूप्यताम्।

(ङ) "नव सर्गगते माघे नवशब्दो न विद्यते" इत्युक्तेः विवेचनं करणीयम्।

(च) "आन्वीक्षिकी त्रयी वार्ता दण्डनीतिश्चेति विद्याः" इति उक्तेरर्थशास्त्रानुसारं विवेचनं करणीयम्।

(छ) रघुवंशमाश्रित्य रघुकुलोत्पन्नानां राजानां चरितं वर्णयत।

(ज) किरातार्जुनीयमाधारीकृत्य दूतस्य वाग्वैशिष्ट्यम् आलोच्यताम्।

2. (क) "सर्वे गुणा काञ्चनमाश्रयन्ति' इति उक्तेः संस्कृतभाषामाध्यमेन व्याख्या विधातव्या।

(ख) मृच्छकटिकमनुसृत्य वसन्तसेनायाः चरितं विवेचनीयम्। 20+20=40

3. सप्रसङ्गं व्याख्यायताम्— 20+20=40

(क) हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः।

(ख) श्रुत्वा ततः स्त्रीजनवल्लभानां
मनोज्ञभावं पुरकाननानि।
बहिः प्रयाणाय चकार बुद्धि-
मन्तर्गृहे नाग इवावरुद्धः॥

4. संस्कृतभाषायां विस्तृतं विवेचनं करणीयम्— 20+20=40

(क) अविनाशि तु तद्विद्धि येन सर्वमिदं ततम्।
विनाशमव्ययस्यास्य न कश्चित्कर्तुमर्हति॥

(ख) इन्द्रियेभ्यः परा ह्यर्था अर्थेभ्यश्च परं मनः।
मनसस्तु परा बुद्धिर्बुद्धेरात्मा महान् परः॥

5. प्रसङ्गेन सहितं व्याख्या करणीया— 20+20=40

(क) आशाबन्धः कुसुमसदृशं प्रायशो ह्यङ्गनानां।
सद्यःपाति प्रणयिहृदयं विप्रयोगे रुणद्धि॥

(ख) चिरप्रसुप्तः कामो मे वीणया प्रतिबोधितः।
तां तु देवीं न पश्यामि यस्या घोषवती प्रिया॥

6. (क) राजतरङ्गिण्या ऐतिहासिकं वैशिष्ट्यं निरूपणीयम्।

(ख) अर्थशास्त्रे निरूपितानां विषयाणां विवेचनं कर्तव्यम्। 20+20=40

7. (क) "भगवद्गीता जीवनशिक्षाप्रदायकः ग्रन्थः अस्ति" इति समीक्ष्यताम्।

(ख) शुकनासोपदेशादिशा गुरूपदेशस्य वैशिष्ट्यं वर्णनीयम्। 20+20=40